15.10.2019

Eduskunta
Sivistys- ja tiedejaosto
kaisa.iso-sipila@eduskunta.fi

Asia: **Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2020**

Teema: Yleissivistävä koulutus ja varhaiskasvatus; (luku 29.10). Miten hallitusohjelman painopisteet näkyvät vuoden 2020 talousarvioesityksessä? Toimenpiteet varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen laadun turvaamiseksi sekä kokemukset varhaiskasvatuksen pd-rahoituksesta ja maksuttoman varhaiskasvatuksen kokeilusta? Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen erityinen tuki; miten toteutuu ja miten resurssit allokoituvat? Talousarvioesityksen erityiset kipupisteet?

OAJ kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi vuoden 2020 budjettiesityksestä. Jaoston määrittämästä **teemasta olemme valmistelleet erillisen liitteen (liite).**

Talousarvioesitys vuodelle 2020 lupaa opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle 6,8 miljardia euroa, mikä on 432 miljoonaa euroa enemmän kuin vuonna 2019. Myös peruspalveluiden valtionosuudet ovat aiempaa hieman suuremmat kiky-leikkausten pienentymisen takia.

Kasvatuksen ja koulutuksen rahoitus on nyt menossa positiiviseen suuntaan, vaikkakin matkaa on vielä paljon siihen, että rahoituksessa päästäisiin koulutusleikkauksia edeltävälle tasolle. Koulutuksen rahoitus on pienentynyt edellisen kahden hallituskauden aikana noin kahdella miljardilla eurolla, josta valtionosuusprosentin alentaminen ja indeksijäädytykset sekä suorat leikkaukset ammatillisen koulutuksen (ammatillinen toinen ja korkea-aste) muodostavat valtaosan. Kroonista rahoitusvajetta ei pystytä paikkaamaan kerta-investoinneilla tai mittavilla koulutusjärjestelmään kohdistuvilla reformeilla, vaan ne edellyttävät perusrahoituksen nostamista.

Erityisen suurta huolta OAJ kantaa oppimisen tuen tilanteesta sekä opettajamitoituksesta kaikilla koulutusasteilla. Riittävä kasvun, koulunkäynnin ja oppimisen tuki on avainasemassa oppimisvaikeuksien, koulupudokkuuden ja hyvinvoinnin ongelmien ennaltaehkäisyssä. Opettajamitoitus taas olisi keskeisin keino edistää sitä, että opettajalla olisi riittävästi aikaa jokaiselle oppijalle. Näihin budjettiesitys ei suoraan lupaa rahoitusta millekään koulutusasteelle.

Jo ensi vuodesta alkaen on käynnistymässä monia tärkeitä kehittämishankkeita. OAJ toivoo uudistamiseen pitkäjänteisyyttä ja kehittämishankkeiden nivomista suuremmiksi kokonaisuuksiksi. Kaikelle kehittämistyölle pitäisi asettaa selkeät tavoitteet ja valita niiden

toteutumista mittaavat indikaattorit, joita seurataan ja arvioidaan koko prosessin ajan ja sen jälkeen, ennen kuin uusiin toimenpiteisiin jälleen ryhdytään. Lisäksi aina kun on kyse lapsiin kohdistuvista toimenpiteistä, tulisi osana valmistelutyötä tehdä lapsivaikutusten arviointi.

Varhaiskasvatukseen tarvitaan lisää opettajia

OAJ on tyytyväinen siitä, että subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajauksesta aiotaan luopua ja henkilöstömitoitus palauttaa leikkauksia edeltävälle tasolle, ja että tähän on varattu myös vastaava rahoitus.

Laadukas varhaiskasvatus vaikuttaa myönteisesti lasten tulevaisuuteen ja oppimiseen sekä edistää yhdenvertaisuutta. OAJ:n näkemyksen mukaan lasten ja kasvatus-, opetus- ja hoitohenkilöstön välisten suhdelukujen ei pitäisi vaihdella sen mukaan kuinka pitkän ajan lapsi on päiväkodissa. Saman suhdeluvun 1:7 tulisi koskea myös niitä lapsia, jotka osallistuvat varhaiskasvatukseen korkeintaan viisi tuntia päivässä.

Varhaiskasvatuksen korkean laadun takaa päiväkodin osaava henkilöstö. Vuodesta 2030 alkaen kahdella kolmasosalla päiväkodin henkilöstöstä tulee olla korkeakoulututkinto, joista vähintään puolella varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuus. Siksi onkin ongelmallista, että varhaiskasvatuksen opettajista on krooninen pula, sillä yliopistojen varhaiskasvatuksen opettajankoulutusmäärät ovat jo vuosia olleet liian alhaalla. Kasvukeskuksissa tarve varhaiskasvatuksen järjestämiseen laajenee erityisesti kaupungistumisen, maahanmuuton ja varhaiskasvatuksen palveluiden osallistumisasteen kasvun vuoksi.

Varhaiskasvatuksen opettajan tehtävissä toimii runsaasti tehtävään vailla kelpoisuutta olevia henkilöitä. OAJ:n tekemien laskelmien perusteella ei-kelpoisten osuus oli viime vuonna n. 17-18 %. Pulaa koulutetuista varhaiskasvatuksen opettajista on lähes koko Suomessa. Suurimpana se näyttäytyy Uudellamaalla, erityisesti pääkaupunkiseudulla ja Varsinais-Suomessa, mutta myös Kainuun ja Ylä-Savon seudulla sekä Lapissa Rovaniemen alueella. Pääkaupunkiseudun kunnissa varhaiskasvatuksen opettajien työvoimavaje on kolmessa vuodessa kasvanut 16,5 prosentista 27,2 prosenttiin.

Viime hallituskaudella varhaiskasvatuksen henkilöstörakenteen kehittämiseen kohdennettiin kehyskaudelle 2018-2021 28 miljoonan euron määräraha, jolla lisätään varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen aloituspaikkoja. Talousarvioesityksessä 2020 rahoitusta varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen lisäämiseen nostetaan 4 miljoonalla eurolla, ja näin varmistetaan, että ensi vuonna toteutuu tavoitteena oleva 958 aloittajan määrä yliopistojen varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksessa. Määräraha ulottuu turvaamaan tämän aloituspaikkamäärän vielä vuonna 2021.
Monet tekijät, kuten pitkään jatkunut varhaiskasvatuksen opettajapula, eläköityvien opettajien osuuden kasvu ja päiväkotien henkilöstörakenteen uudistus edellyttävät sitä, että varhaiskasvatuksen opettajakoulutuksen korotettua aloituspaikkamäärää ylläpidetään myös vuoden 2021 jälkeen.

Hallitusohjelman mukaan varhaiskasvatuksen ammattilaisten saatavuus turvataan. Julkisen talouden suunnitelmaan vuosille 2020-2023 ei kuitenkaan ole kirjattu varhaiskasvatuksen opettajakoulutuksen aloitusmäärien riittävyyden turvaamista vuoden 2021 jälkeen.

➔ OAJ esittää jatkorahoitusta varhaiskasvatuksen henkilöstörakenteen kehittämiseen.

Varhaiskasvatuksen kertainvestoinnit on toteutettava täysimääräisinä

Hallitus on päättänyt ohjelmassaan 205 miljoonan euron kertainvestoinneista vuosille 2020-2022 varhaiskasvatukseen. Budjettiriihessään hallitus päätti kuitenkin vain 125 miljoonan euron panostuksista varhaiskasvatukseen kolmelle vuodelle, mistä 25 miljoonaa jaetaan vuonna 2020. OAJ on huolissaan siitä, jos rahoitus jääkin vain 60 prosenttiin luvatusta summasta.

OAJ pitää erityisen tärkeänä, että enemmistö panostuksista kohdennetaan kolmiportaisen tuen mallin kehittämiseen ja tuen vahvistamiseen varhaiskasvatuksen lainsäädännössä. Kasvun ja oppimisen tuen vahvistaminen varhaiskasvatuksessa edellyttää myös huomion kiinnittämistä alan yleiseen vetovoimaan ja varhaiskasvatuksen erityisopettajien koulutusmääriin ja henkilöstön osaamisen kehittämisen tarpeisiin. Opettajien täydennyskoulutusmahdollisuuksia tulee edistää myös suomi tai ruotsi toisena kielenä -opetuksen saatavuuden parantamiseksi.

Hallitusohjelman mukainen kaksivuotisen esiopetuksen pilotointi on tärkeää aloittaa pian, jotta alustavia tuloksia mallin toimivuudesta saataisiin vielä tämän hallituskauden aikana. Kokeilulaki tulisi antaa eduskunnalle viimeistään kevätistuntokaudella.

OAJ on tyytyväinen, että varhaiskasvatuksen positiivisen diskriminaation avustuksia jatketaan 7,5 miljoonalla eurolla uuden varhaiskasvatuksen tasa-arvo-ohjelman ohessa. Koulutuksellisen tasa-arvon vahvistamiseksi on tärkeää käynnistää nopeasti hallitusohjelmaan kirjattu selvitystyö yksityisen varhaiskasvatuksen reunaehdoista.

Hallitusohjelmassa mainitaan, että suomi toisena ja ruotsi toisena kielenä muutetaan varhaiskasvatuksessa velvoittavaksi. OAJ kannattaa tätä uudistusta, mutta muistuttaa, että sitä varten tarvitaan opettajien täydennyskoulutusta jo nyt, jotta uudistus voidaan laadukkaasti panna toimeen.

Perusopetuksessa perusrahoitus ei kasva - kertainvestoinnitkin tervetulleita

OAJ kiittää perusopetukseen kohdentuvista, 180 miljoonan euron kertainvestoinneista v. 2020-2022, joista 60 miljoonaa on vuoden 2020 budjetissa. OAJ muistuttaa kuitenkin, että perusopetuksessa perusrahoituksen taso on heikentynyt viime vuosina muun muassa valtionosuuksien indeksijäädytysten vuoksi. Tähän ei ole tulossa ensi vuodelle muutosta. Kuntatalouden heikkeneminen ja alhainen syntyvyys tulevat vaikuttamaan lähivuosina palveluverkkoon ja oppilaskohtaisiin kustannuksiin merkittävästi, mikä asettaa painetta

valtionosuusjärjestelmän tarkastelulle. Perusopetuksen kehittämistä on pitkää leimannut sirpaleisuus ja lyhytjänteisyys, ja siksi OAJ toivoo, että rahoitusta kehittämiseen myönnetään useammaksi kuin yhdeksi vuodeksi kerrallaan, nyt kun budjettivaraus sille on olemassa.

Hallituksen tavoitteena on edistää koulutuksen tasa-arvoa ja laatua sekä parantaa oppimistuloksia ja vähentää eriarvoistumista. Koulutuksen tasa-arvo on viime vuosina heikentynyt, mikä näkyy erityisesti oppimistulosten erojen kasvuna. Keskeisin keino edistää näiden tavoitteiden toteutumista on oppimisen tuen kuntoon saattaminen ja riittävä opettajamitoitus.

Oppimisen tuki on uudistettava ja opettajamitoitusta pilotoitava

Oppimisen tuki, eli niin sanottu kolmiportainen tuki, pitää uudistaa, sillä sen toimeenpano on erittäin puutteellista. OAJ:n kyselyssä vain kolme prosenttia opettajista oli sitä mieltä, että tuen resurssit ovat kunnossa. Monissa kunnissa erityisluokista ja pienryhmistä on luovuttu ja oppilaat on siirretty suuriin opetusryhmiin ilman tukea tai erityisopettajaa. Siksi tarvitaan säädökset erityisopettajien vähimmäismäärästä. Oikeus pienryhmään pitää olla oppilaille yhtä vahva kuin oppilaan oikeus lähikouluun.

Oppimisen tukeen ei ole varattuna lisärahoitusta ensi vuodelle, eikä toistaiseksi toimenpiteisiin oppimisen tuen lainsäädännön korjaamiseksi ole ryhdytty. OAJ pitää tätä erittäin akuuttina ongelmana, joka on ratkaistava välittömästi. Jos pysyvää rahoitusta ei ole saatavilla vielä ensi vuodelle OAJ katsoo, että perusopetuksen kertainvestoinneista valtaosa pitäisi kohdentaa tähän tarkoitukseen.

Tämän lisäksi rahoitusta tulisi suunnata opettajamitoituksen pilotointiin. Opettajamitoituksessa tulisi huomioida tukea tarvitsevien ja vieraskielisten oppilaiden määrä, jolloin se toimisi myös myönteisen erityiskohtelun välineenä, kun opetusresurssia kohdennettaisiin sinne, missä tarve on suurin. Riittävällä määrällä opettajia ja johtajia edistetään tehokkainten koulutuksen laatua.

Johtamisjärjestelmiä ja opettajien osaamista kehitettävä

Hallitusohjelman yhdeksi tavoitteeksi on asetettu perusopetuksen johtamisjärjestelmien ja opettajien osaamisen kehittämisen vahvistaminen. OAJ toivoo tässä hyödynnettävän ns. tutoropettaja- ja tutorrehtorimallia, jota viime hallituskaudella hyödynnettiin onnistuneesti digiosaamisen vahvistamisessa. Siinä yksi opettaja/rehtori saa koulutusta tärkeäksi katsotusta teemasta, minkä pohjalta hän toimii tutorina muille työyhteisössään.

Kerhotoiminta huomioitava osana harrastustoimintaa

Harrastustoiminnan lisääminen koulun yhteydessä on myönteinen asia. Toimintamalleja tulisi lähteä rakentamaan yhdessä koulujen kanssa niiden jo olemassa olevaa toimintaa ja osaamista hyödyntäen.

Koulujen kerhotoiminnan tukemiseen suunnattu valtionavustus on viime vuosina laskenut merkittävästi. Vaikka eduskunta on viime vuosina tehnyt esitettyihin kerhotoiminnan rahoihin kertaluonteisia lisäyksiä, on niiden taso jäänyt vuosikymmenen alun luvuista, jolloin kerhotoiminnan tuki vaihteli 8-10 miljoonan välillä. Nyt ns. Islannin mallia ollaan rahoittamassa jo ensi vuonna 5 milj. eurolla.

OAJ esittää, että kerhotoiminnan tukemiseksi osoitettu valtionavustus nivotaan osaksi harrastustoimintaan suunnattua rahoitusta. Samoin tavoitteena pitäisi olla myös pysyvän rahoitusratkaisun löytäminen toiminnalle, jotta sitä voidaan suunnitelmallisesti toteuttaa ja kehittää.

Valtionosuusjärjestelmää uudistettava

Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen järjestäminen on kuntien lakisääteinen tehtävä, mutta kuntien edellytykset suoriutua tehtävistä vaihtelevat. Tulevaisuuden kannalta keskeinen kysymys on, miten turvataan varhaiskasvatus ja perusopetus tasalaatuisina ja kaikkialla yhdenvertaisina. Riippumatta sote- ja maakuntauudistuksesta, vaatii kuntarakenne ja valtionosuusjärjestelmä tarkastelua väestörakenteen muutosten johdosta.

OAJ katsoo, että pitäisi käynnistää työ valtionosuusjärjestelmän uudistamiseksi ja osana järjestelmää edistää positiivisen diskriminaation toteutumista. Valtionosuusjärjestelmää pitäisi uudistetaan siten, että se ottaa nykyistä vahvemmin huomioon esimerkiksi vieraskielisten asukkaiden määrän paikkakunnalla sekä varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten osuuden. Oppimisen ja koulunkäynnin tukeen kohdentuva rahoitus pitäisi turvata uusilla ratkaisuilla. Samassa yhteydessä tulisi ottaa tarkasteluun yksityisen varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen asema ja rahoitus. Rahoituksen tulisi olla läpinäkyvää ja yhdenvertaista yksityisten ja kunnallisten toimijoiden kesken suhteessa niiden vastuisiin ja velvoitteisiin.

Ammatillisessa koulutuksessa lisättävä nimenomaan opettajien määrää

Hallitusohjemassa luvattiin 235 miljoonaa opettajien määrään lisäämiseen. Nyt vuoden 2020 budjettiesityksessä on vain 80 milj. e opettajien ja ohjaajien palkkaamiseen *sekä opetuksen ja ohjauksen tukitoimien lisäämiseen ammatillisessa koulutuksessa.* Jatkorahoituksesta ei ole tietoa. Koulutuksen järjestäminen yhden vuoden lisämäärärahalla tarkoittaa lyhyitä määräaikaisuuksia, mikä heikentää pitkänjänteistä toiminnan suunnittelua.

OAJ esittää, että Sivistysvaliokunta muuttaa rahojen käyttötarkoitusta vastaamaan hallitusohjelman kirjausta siten, että 80 miljoonan euron lisärahoitus kohdennetaan ainoastaan uusien opettajien palkkaamiseen ja nykyisten tuntiopettajien opetustuntimäärän lisäämiseen sekä vaatii vastaavaa 80 miljoona euron summaa lisättäväksi myös vuosille 2021-2022.

OAJ muistuttaa, että opiskelijoiden määrä ja heidän tarvitsemansa opetuksen, ohjauksen ja tuen tarve on kasvanut jatkuvasti. Kuitenkin opettajia on vähennetty yli 1 600:lla, kun taustalla vaikuttavat mittavat rahoitusleikkaukset.

Opiskelijoiden oikeus opettajaan, opettajan antamaan opetukseen, ohjaukseen, opinto-ohjaukseen ja tukeen ei toteudu eikä yksilöllisiä opintopolkuja voida järjestää. OAJ:n, TSL:n, Kiipulan erityisoppilaitoksen, ZOOMI:n ja SAKKI ry:n keväällä 2019 tekemään kyselyyn vastanneista opettajista 90 %:a piti erityisen tuen opettajamäärää ja 50 %:a opinto-ohjauksen määrää puutteellisena. Opetuksen määrä on OPH:n tilastojen mukaan vähentynyt yli 20 prosenttia. Opiskelijat ovat useissa eri kyselyissä toivoneet lisää opettajan opetusta ja aikaa. Ammatillisen koulutuksen lainsäädäntö edellyttää, että koulutuksen järjestäjällä on riittävä määrä opettajia.

OAJ esittää, että sivistysvaliokunta lausumassaan edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö perustaa työryhmän selvittämään, mitä laissa säädetty riittävä määrä opettajia tarkoittaa. Tässä yhteydessä työryhmän on arvioitava myös tarvetta säätää opettaja-, opinto-ohjaaja- ja erityisen tuen opettajamitoituksesta.

Kaikkiaan on välttämätöntä, että hallitusohjelman kirjaus ”Kasvatetaan ammatillisen koulutuksen rahoitustasoa turvaamaan koulutuksen laatu” toteutetaan mahdollisimman pian, sillä rahoitustaso on pienentynyt 22 % vuodesta 2013. Samaan aikaan ammatillista koulutusta on uudistettu radikaalisti ja sille on asetettu yhä vaativampia tavoitteita. Rahoitus on nostettava leikkauksia edeltäneelle tasolle ja sen on oltava paremmin ennakoitavaa ja kaikkien tutkintojen järjestämisen koulutuksen järjestäjälle taloudellisesti yhtä kannattavaa.

Opetuksen ja ohjauksen tukitoimiin, kuten oppimisympäristöjen ja pedagogisten toimintamallien kehittämiseen pitää varata oma, erillinen 15 miljoonan euron määräraha, jolla jatketaan ammatillisen koulutuksen reformin toimeenpanoa ja hyvien käytäntöjen jalkauttamista. Reformin toimeenpanon tukea on jatkettava kuten aiempina vuosina erillisellä määrärahalla.

Ammatillisen reformin myötä opiskelu työpaikalla on lisääntynyt. Siinä on kuitenkin havaittu useita laadullisia puutteita. Siten esitetty 2,5 miljoonan euron rahoitus työpaikkaohjaajien koulutukseen tulee tarpeeseen.

- ➔ OAJ esittää, että 80 miljoonaa myönnetään opettajamäärän ja tuntiopettajien tuntien lisäämiseen ja vuosille 2021-2022 myönnetään vastaava rahoitus.
- ➔ OAJ esittää, että tavoitteeksi otetaan palauttaa ammatillisen koulutuksen rahoitus ennen leikkauksia olleelle tasolle kuluvalla kehyskaudella.

➔ OAJ esittää erillistä 15 miljoonan euron määrärahaa, jolla jatketaan ammatillisen koulutuksen reformin toimeenpanoa ja hyvien käytäntöjen jalkauttamista

Lukiokoulutus kaipaa tukea perustyöhön

Lukiokoulutuksen rahoitusvaje on tällä hetkellä yli 100 miljoonaa euroa suhteessa sen todellisiin kustannuksiin. Rahoitustaso on laskenut tasaisesti jo kahden hallituskauden ajan, mikä on johtanut siihen, että lukioissa opiskellaan yhä suuremmissa ryhmissä, ja moni lukio on joutunut karsimaan valinnaisista kursseista. Samaan aikaan kun resurssit työlle ovat heikentyneet, on lukio ollut suurten uudistusten kohteena. Budjetti lupaa onneksi 18 miljoonaa euroa lukiokoulutuksen rahoitukseen, mutta tarpeeseen nähden summa on vaatimaton.

Uusi lukiolaki astui voimaan elokuussa 2019. Paikallinen opetussuunnitelmatyö alkaa marraskuussa 2019 ja OPS astuu voimaan elokuussa 2021. Opiskelijalla on lain mukaan oikeus erityisopetukseen ja yksilölliseen opinto-ohjaukseen ja jälkiohjaukseen jokaisessa lukiossa. Lukioilla on jatkossa velvoite järjestää osa opinnoista yhteistyössä korkeakoulujen kanssa sekä velvoite yritys- ja työelämäyhteistyöhön. Ylioppilastutkinto on vuodesta 2019 alkaen täysin digitalisoitu. Yo -tutkinnon painoarvo vahvistuu myös korkeakoulujen opiskelijavalintamenettelyn uudistamisen myötä ja hyväksyttyjä yo -kokeita saa uusia rajattomasti.

Hallitusohjelmaan kirjattu tavoite vahvistaa lukiokoulutuksen laatua ja uuden lukiolain toimenpanoa on tarpeellinen. Laatu on kuitenkin varsin epämääräinen ilmaus siihen asti, että laatu jossain aidosti määritellään. Siksi laatukriteerityö on aloitettava jo tänä lukuvuonna, jotta panostukset lukiokoulutuksen laadun vahvistamiseen on mahdollista kohdentaa jatkossa strategisesti järkevästi.

Lukiokoulutuksen uudistamisen seurauksena opettajien osaamisen kehittämiseen on panostettava uuden opetussuunnitelman tarpeiden mukaisesti sekä opettajien digitaitojen osalta. Tutoropettajamalli on jo todistetusti tehokas keino paikallisessa osaamisen kehittämisessä.

Korkeakoulujen perusrahoituksen tason korotus ei saisi sulaa aloituspaikkojen lisäämiseen

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen rahoitusta korotetaan hallitusohjelman mukaisesti, mutta mielestämme korotus ei ole riittävä edellisten hallitusten tekemien leikkausten vuoksi. 20 ja 40 miljoonan euron perusrahoituksen korotukset eivät ratkaise korkeakoulujen rahoituksellista vajetta. Esimerkiksi ammattikorkeakoulujen perusrahoituksesta on leikattu 23 % eli 190 milj. ja lisätehtäviä on tullut jatkuvasti. Rahoitus suoritettua tutkintoa kohtaan laskettuna on pienentynyt jopa 30 prosenttia kymmenessä vuodessa. Neljäsosa ammattikorkeakouluista teki edelleen tappiollisen tilinpäätöksen. Samoin yliopistojen perusrahoitus on pienentynyt toiminnan tuloksen ollessa viime vuodelta noin 80 miljoonaa miinuksella.

Indeksien jäädytys useamman vuoden ajan on heikentänyt korkeakoulujen toimintaedellytyksiä. Toiminnan kulut (mm. kiinteistö-, laite- ja välinekulut, henkilöstömenot) ovat kasvaneet merkittävästi ja näitä kuluja korkeakoulut ovat joutuneet kattamaan leikkaamalla opetukseen ja tutkimukseen käytettävää rahoitusta. Edellisellä hallituskaudella jatkuva oppiminen lisättiin osaksi korkeakoulujen rahoitusmalleja. Tämä raha otettiin muusta perustoiminnasta, joten perustutkintoon käytettävä rahoitus on pienentynyt sitäkin kautta.

Budjettiesitykseen ei sisälly rahoitusta korkeakoulujen opiskelijapaikkamäärien lisäämiseen. Perusrahoituksen korotukset eivät riitä tämän tavoitteen kattamiseen, eikä tuo rahoitus ole siihen tarkoitettukaan, vaan sen tarkoituksena on korjata leikattua perusrahoituksen tasoa.

Hallituksen tavoitteena on lisätä ammattikorkeakouluille 3500 ja yliopistoille 4500 aloituspaikkaa. Opiskelijapaikkoja tarvitaan, sillä korkeakouluihin haki yhteishaussa noin 150 000 hakijaa, joista yli 90 000 ensimmäistä paikkaa hakenutta jäi vaille opiskelupaikkaa. Väestökehitys ei helpota korkeakouluihin kohdistuu hakijasumaa vielä15 vuoteen, vaan kasvaa entisestään 10 000. Yhden opiskelijapaikan hinta ammattikorkeakoulussa on kuitenkin 7700 euroa/v. ja yliopistossa noin 11 000 euroa/v. Tämä tarkoittaa yhteensä 77 miljoonan euron kustannuksia. OAJ:n näkemyksen mukaan ilman lisäresursointia kyse on jälleen koulutusleikkauksista.

- ➔ OAJ esittää, että korkeakoulutukseen lisätään 5000 aloituspaikkaa ja samalla korkeakoulujen rahoitusta vahvistetaan 40 miljoonalla.
- ➔ OAJ esittää, että tavoitteeksi otetaan palauttaa korkeakoulujen perusrahoitus ennen leikkauksia olleelle tasolle kuluvalla kehyskaudella.

Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta rapautumassa

Hallituksen pitäisi kiireesti laatia pitkän aikavälin suunnitelma, jonka avulla tki-toimintaympäristöä parannetaan ja tavoite 4 % BKT-saavutetaan. Suunnitelmassa ratkaistaisiin mm. se, miten tutkimusrahoituksen ennakoitavuuteen, pitkäjänteisyyteen ja hyödynnettävyyteen liittyvät haasteet ja mahdollisuudet ratkaistaan lähitulevaisuudessa, ja kuinka ammatillista osaamisketjua (amk, oppilaitokset sekä pk-yritykset) vahvistetaan suomalaisessa TKI-järjestelmässä.

Suomen Akatemian myöntövalmiudet pienenevät 31 miljoonalla vuoteen 2019 verrattuna, mikä ei vastaa tavoitteeseen nostaa Suomen kilpailukykyä. Myöntövaltuus on jopa pienempi kuin vuonna 2016. Sen lisäksi on syytä huomioida, että yritysten investoinnit ja tuottavuus eivät ole kasvaneet noin 10 vuoteen. Investointeja jarruttavat usein hyvin monet epävarmuustekijät, minkä vuoksi on tärkeää rohkaista yrityksiä esimerkiksi 50 %:n ylimääräisellä verovähennysmahdollisuudella yritysten sekä korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten tutkimus- ja innovaatiohankkeiden

rahoitusmenoista 4 vuoden ajan. Myös Business Finlandille lisättävän rahoituksen tulee suuntautua korkeakoulujen tekemään tutkimukseen yhdessä elinkeinoelämän kanssa.

Taiteen perusopetus

Ensi vuoden budjettiesityksessä on 2 miljoonan euron pysyvä tasokorotus taiteen perusopetukseen. Tämä on hyvä alku, sillä tasoa ei ole korotettu sitten vuoden 2010 jälkeen. Taiteen perusopetuksen ulkopuolelle jää iso joukko lapsia ja nuoria. Rahoitustasoa pitäisi tulevina vuosina kasvattaa noin 10 miljoonalla eurolla, jotta sillä voitaisiin vastata siihen kohdistuvaan kysyntään. Tämä pitäisi tehdä osana valtionosuusjärjestelmän uudistustyötä, joka on parhaillaan käynnissä.

Vapaa sivistystyö

Heikoilla perustaidoilla olevien aikuisten kouluttamiseen vapaan sivistystyön oppilaitoksissa lisätään 5 milj. euroa valtionavustusrahoituksena vuonna 2020. Lisäyksen tavoitteena on edistää jatkuvaa oppimista. OAJ pitää tätä tärkeänä lisäyksenä.

Jatkuva oppiminen ja kotoutumiskoulutus vaativat resursseja

OAJ muistuttaa, että koulutuksen rooli työllisyysasteen ja väestön osaamistason nostamisessa on aivan keskeinen. Erityisesti huomiota pitäisi kiinnittää kotoutumis- ja työvoimakoulutuksen laatuun sekä oppilaitosten resursseihin vastata jatkuvan oppimisen haasteeseen. Kotoutumiskoulutuksen vastuun pitäisi olla opetus- ja kulttuuriministeriöllä. Työperäisen maahanmuuton ohessa tarvitsemme koulutusperäistä maahanmuuttoa ja siksi on huolehdittava tasokkaasta suomalaisesta koulutuksesta, mikä voi olla vetovoimatekijä kansainvälisille opiskelijoille ja siten työvoiman lisäämiseksi.

OAJ pitää tärkeänä, että maahanmuuttajien kotoutumista pyritään tukemaan entistä määrätietoisemmin ja tehokkaammin. On merkillepantavaa, että rahoitusta ei ole suunniteltu käytettäväksi kotoutumiskoulutuksen laadun vahvistamiseen, tarjonnan lisäämiseen ja parempaan kohdentamiseen, opettajien osaamisen kehittämiseen tai työelämän ja koulutuspalveluiden välisen yhteistyön vahvistamiseen. Tämä on puute, joka tulee korjata.

Talousarvioesityksessä on monia kannatettavia työllisyyttä lisääviä toimenpiteitä. OAJ pitää erityisen tärkeänä työvoimakoulutuksen lisäämistä. Jatkuva oppiminen on haaste, jonka vastaamiseen tarvitaan useiden eri koulutusmuotojen osaamista. Erilaisia muunto-, täsmä- ja lisäkoulutuskokonaisuuksia pitää olla saatavilla nykyistä enemmän niin ammatillisessa koulutuksessa ja korkeakouluissa.

Eri hallinnonalojen yhteisten ennakointi- ja ohjauskäytäntöjen kehittäminen sekä aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen periaatteiden luominen vaativat resursseja. Jatkuvan oppimisen haasteeseen on vastattava jo ennen kuin uudistus on viety läpi, jotta työllisyysastetta voidaan saada tehokkaasti nostettua. Euroopan komission selvityksissä on todettu, että vuoteen 2025 mennessä puolet kaikista työpaikoista vaativat korkeaa osaamista.

➔ OAJ näkee tärkeänä, että jatkuvaan oppimiseen suunnataan rahoitusta vielä ensi vuoden budjetissa.

Opetushallituksen resurssit turvattava

Opetushallitus on opetusalan kehittämisvirasto, jolla merkittäviä ja alati lisääntyviä tehtäviä, kuten tilastointi ja tiedon tuotanto, neuvonta ja oppaiden laatiminen, koulutus ja kehittäminen opetussuunnitelmatyötä unohtamatta. Sen sijaan henkilöstön määrä on vuosi toisensa jälkeen pienentynyt, samoin resurssit. Jos Opetushallituksen kyky palvella laajaa opetusalan kenttää hiipuu, se vahingoittaa kasvatuksen ja koulutuksen laatua sekä koko opetusalan toimintaa ja luotettavuutta.

➔ OAJ edellyttää, että eduskunta huolehtii Opetushallituksen voimavarojen riittävyydestä.

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Heljä Misukka
Koulutusjohtaja